

UTILIZAREA METODELOR ȘI TEHNICILOR INTERACTIVE ÎN CADRUL LECȚIILOR DE GEOGRAFIE

Anastasia CAZACU, studentă, Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți
Conducător științific: **Victor CAPCELEA**, dr., conf. univ.

Abstract: *This article presents the ways of using interactive methods and techniques in geography lessons, based on the study of specialized scientific works. The implementation of interactive methods in geography lessons are very effective because they emphasize cooperative learning, and students are not only a receiver of information, but also an active participant in education.*

Keywords: *interactive methods, interactive techniques, the thinking hat method, didactic game, the table is incomplete, the SWOT analysis, Venn diagram.*

Introducere

Învățământul modern presupune o nouă abordare a educației, prin promovarea metodelor didactice interactive care să solicite mecanismele gândirii, ale inteligenței, ale imaginației și creativității.

Implementarea metodelor interactive de predare – învățare în activitatea didactică la orele de geografie contribuie substanțial la îmbunătățirea calității procesului instructiv – educativ, având un caracter activ – participativ și o reală valoare activ – formativă asupra personalității elevului [5, p. 54].

Scopul cercetării constă studierea utilizării metodelor și tehnicilor interactive în cadrul lecțiilor de geografie.

Materiale și metode

Drept suport informativ au servit lucrările cercetătorilor Maria-Eliza Dulamă [1, 2], Ala Motruc și Anatolie Puțunică [3], Mihaela Elena Pașcanu [4], Cristina Tomescu [5], Nina Volontir, [6]. Principalele metode de cercetare aplicate sunt studiul bibliografic, analiza și sinteza, metoda generalizării teoretice etc.

Rezultate și discuții

Învățământul modern la geografie presupune o nouă abordare a educației, prin promovarea metodelor didactice interactive care să solicite mecanismele gândirii, ale inteligenței, ale imaginației și creativității.

În continuare, voi aborda cele mai frecvent utilizate metode și subiectul lecției la care pot fi aplicate metode și tehnici interactive la orele de geografie:

- **Metoda pălărilor gânditoare.** În cele ce urmează, vom prezenta modul în care metoda didactică „Pălăriile Gânditoare” poate fi valorificată în procesul desfășurării unei activități educative cu tema: „Să protejăm Pădurea”, cu elevii din clasa a V-a. Profesorul anunță elevilor că în procesul didactic își vor reaminti lucruri interesante despre pădure și despre protejarea acesteia. Colectivul de

elevi este împărțit în 6 grupe. Se împart cele 6 pălării gânditoare elevilor și se oferă cazul supus discuției pentru ca fiecare să-și pregătească ideile corespunzătoare modului de gândire/abordare. Elevii vor interpreta rolul, așa cum consideră mai bine. După discuțiile avute în grupe, liderul prezintă poziția grupului din care face parte. prezentăm secvențe din ideile, judecățile expuse de către grupurile de elevi, în conformitate cu sarcinile de lucru formulate [6, p. 110].

Pălăria albă. Sarcina de lucru: Prezentați obiectiv, real, prin informații, despre rolul pădurii pentru mediu/natură și om. Apelați la întrebările: Ce foloase aduce pădurea? Cum putem obține noi informații despre pădure? Cum putem proteja pădurea? Răspunsuri selective. Pădurile sunt plămâni Pământului, acestea furnizează oxigen pentru toate organismele vii și în același timp, absoarbe bioxidul de carbon, care este nociv pentru sănătate și care contribuie la încălzirea globală. Pădurea găzduiește specii de animale, păsări, vegetație deosebit de variată. Pădurile sunt un loc de relaxare, cu peisaje deosebite, care ne fac să ne simțim mai bine. Fără păduri, suntem ca fără de oxigen, deci, este foarte important să le protejăm, să le îngrijim, să le prețuim, pentru a ne asigura viața în prezent și în viitor. Putem ocroti pădurea dacă nu tăiem copacii, dacă nu am lăsa gunoiul prin pădure, dacă nu aprindem focul prin pădure [6, p. 110].

Pălăria roșie. Sarcina de lucru: Ce situații, aspecte vă revoltă, vă displac, făcând o drumeție prin pădure? Răspunsuri selective. Ne revoltă și ne displace faptul că, mergând prin pădure, prin poienițe poți observa gunoaie, deșeuri din plastic, metal care nu sunt degradabile! Cine credeți că au aruncat gunoaiele în pădure? Toate acestea sunt lăsate de persoane indiferente și iresponsabile, privind mediul. Ne doare când aflăm că defrișarea pădurilor este în floare. Ne doare că pădurea cu toate valorile ei va dispărea în scurt timp așa cum observăm că se întâmplă în atâtea locuri de pe glob [6, p. 110].

Pălăria neagră. Sarcina de lucru: Cum credeți, de ce nu se va reuși niciodată să menținem în curățenie pădurea? Să protejăm pădurea? Răspunsuri selective. Printre oameni sunt mulți lipsiți de responsabilitate pentru starea mediului, mulțora le lipsesc „cei 7 ani de acasă”. Oamenii nu conștientizează că gunoiul trebuie colectat în saci/pungi și dus la container, dar nu lăsat în pădure. Unii oameni sunt indiferenți, pasivi, nu le pasă de ceea ce se întâmplă în jurul lor [6, p. 111].

Pălăria galbenă. Sarcina de lucru: Expuneți poziția celor care exprimă speranța, perspectiva pozitivă și constructivă asupra pădurii. Încercați să fiți apărătorul pădurii. Răspunsuri selective. Noi iubim drumețiile, iubim ciripitul păsărelelor, iubim liniștea și clipele de relaxare pe care ni le oferă pădurea. De aceea, trebuie oprit cu desăvârșire tăierile ilegale de păduri. De asemenea, trebuie prevenite incendiile voluntare și autoaprinderile datorate căldurilor excesive. Noi trebuie să protejăm pădurea nu doar pentru noi, ci și pentru animalele care trăiesc aici. Trebuie ca toți, cei mici și mari, să ne implicăm în salvarea ei, deoarece planeta Pământ se va distruge curând dacă noi nu o vom salva. În sco-

pul avertizării oamenilor voi posta pe pagina de Facebook informații cu tema: „Protejați Pădurea –Viitorul Planetei Albastre” [6, p. 111].

Pălăria verde. Sarcina de lucru: Propuneți idei noi, creative, diverse alternative pentru protejarea pădurii. Cum am putea proteja pădurea? Răspunsuri selective. Putem ocroti pădurea dacă nu tăiem copacii, dacă nu am lăsa gunoii prin pădure, dacă am evita să ne plimbăm în pădure cu mijloace de transport poluante. Persoanele care la sfârșit de săptămână merg să se recreeze la pădure și care de cele mai multe ori fac focul pentru a pregăti gustări, trebuie să respecte regulile de apărare împotriva incendiilor: Nu faceți focul decât în locuri permise; înainte de plecare stropiți cenușa cu apă, până ce jarul este stins complet. Plasați în pădure colivii pentru păsări. Amenajați locuri pentru hrănirea animalelor din pădure în timp de iarnă [6, p. 111].

Pălăria albastră. Sarcina de lucru: Extrageți concluzia privitor la întregul proces de judecată și discuție asupra problemei abordate. Adresați colegilor trei-patru întrebări, ca să vedeți dacă au înțeles cum să protejăm pădurea [6, p. 111].

• **Jocul didactic.** O metodă didactică foarte dinamică ce poate fi utilizată cu succes la lecțiile de geografie este jocul didactic. Prin intermediul jocului didactic la orele de geografie elevii învață cu plăcere, devin interesați de activitatea care se desfășoară. Cei timizi devin mai activi, devin mai curajoși și primesc mai multă încredere în propriile capacități, reușesc cu mai mare ușurință să se integreze în grup. De altfel, jocul didactic este o metodă eficientă de activizare a întregului colectiv, dezvoltând spiritul de echipă și totodată se dezvoltă unele deprinderi practice elementare și de muncă organizată.

Jocul didactic constituie o activitate desfășurată după reguli benevole, propuse de profesor, dar și de elevi, acceptate, care generează atractivitate, deschidere, satisfăcând o cerință, o trebuință interioară. Prin joc, elevii sunt mai deschiși, sociabili, învață cu plăcere și entuziasm.

La lecțiile de geografie se pot folosi mai multe tipuri de jocuri, unele dintre ele pot fi aplicate pe parcursul lecției, altele – aplicate la tema de acasă. Astfel, în cele ce urmează sunt prezentate unele forme de joc didactic aplicate la lecție pe moment [3, p. 205]:

□ *Șirul de cuvinte* – elevii scriu pe foaie/ caiet cât mai multe cuvinte/ denumiri geografice ce încep cu aceeași literă. Jocul presupune o recapitulare și o sinteză la un capitol sau unitate de învățare. Totodată, antrenează capacitatea de a reflecta asupra celor învățate și a scrie repede, la viteză, cât mai multe denumiri geografice. De ex.: *casadă, câmpie, canion, Carpați, Caucaz, Cimbrazo, Chișinău, continente, climă*, etc.

□ *Jocul de cuvinte* – elevii au în mână o minge sub formă de glob geografic, pe care o transmit unul de la altul spunând cuvinte/ denumiri geografice, ținând cont de prima și ultima literă a termenului spus. De ex.: *Nil – luncă – ape – ecuator – România – Amazon – Nistru – Ural – lac – casadă – Africa – arhipelag – golf – fluviu*, etc.

□ *Lanțul geografic* – Este simplu și ușor de realizat; se poate aplica la diferite teme de geografie. Se alege tema jocului (munți, fluvii, lacuri, state, orașe etc.); astfel, elevii vor avea de menționat cât mai mulți termeni. De ex.: *La „Nume de fluvii” prima denumire este dată de profesor, urmează o denumire care începe cu ultima literă a cuvântului anterior (Dunărea, Amazon, Niger, Rhin, Nil, Lena, Amur, ...)*. Elevii vor indica și pe hartă fiecare fluviu menționat, sau pot și să formuleze informații despre acel fluviu, pot aduce noutăți din lecturile geografice, internet, diverse curiozități etc.

• **Tabelul incomplet.** *Comunicarea sarcinii de lucru:* formați grupuri de câte 3. Citiți din manual textul „Dinamica populației pe glob” (manual clasa a V-a – Geografia fizică generală). Elaborați tabelul de pe tablă pe o foaie de caiet. Fiecare membru al grupului va căuta informațiile și completează tabelul referitor la rata natalității pe glob, al doilea studiază rata mortalității pe glob, al treilea sporul natural pe glob. Aveți la dispoziție 10 minute.

Activitate frontală. Pe rând fiecare membru din fiecare grup compară rata natalității înregistrate în Africa și S-V Asiei cu cea din Europa și America de Nord (tab. 1).

Tabelul 1. *Dinamica populației pe glob [4, p. 3]*

	%	continente	%	continente	%	continente
Natalitate	20		30		>30	
Mortalitate	<10		20-30		>20	
Spor natural	10		10-20		>	

• **Analiza SWOT.** Analiza SWOT este o tehnică care vizează un spațiu geografic, un fenomen, un individ, un proiect, un program, o organizație etc., fiind utilizată la mai multe discipline (geografie, biologie, educație civică etc.), în diverse momente ale lecției: pentru evocarea cunoștințelor, în descoperirea și învățarea noilor informații sau chiar în evaluare [1, p. 62]. Această tehnică poate fi utilizată la subiectele legate de compararea economico-geografică a unor state (manual clasa a XI-a, Geografia umană a lumii) (tab. 2).

Tabelul 2. *Analiza comparativă economico-geografică a Spaniei și Portugaliei [1, p. 65]*

		Spania	Portugalia
Poziția geografică	Puncte tari Puncte slabe Oportunități Pericole		
Condițiile naturale	Puncte tari Puncte slabe Oportunități Pericole		

Populația și așezările	Puncte tari Puncte slabe Oportunități Pericole		
Economia	Puncte tari Puncte slabe Oportunități Pericole		

• **Graffiti (Caruselul).** Este un organizator grafic care permite fiecărui membru al grupului să contribuie cu idei la subiectul propus, fără ca în momentul producției de idei să se facă evaluarea acestora. *Comunicarea sarcinii de lucru:* Fiecare grup primește o foaie pe care are scris în centrul ei un cuvânt. Toți membrii grupului scriu simultan ideile despre subiect pe această foaie, fără să discute între ei, trasând linii de la cercul central, realizând în rezultat următoarele acțiuni: schimbarea foii între grupuri pentru completarea altor idei, returnarea foilor către grupurile inițiale, analizarea și sintetizarea ideilor în grupuri.

După ce membrii grupului analizează ce a scris fiecare, se ajunge la o singură concluzie care este scrisă pe foaie. Afișarea posterelor și prezentarea lor de către un membru al grupului, exemplu: Caracteristica Japoniei (manual clasa a XI-a, Geografia umană generală) (fig. 1).

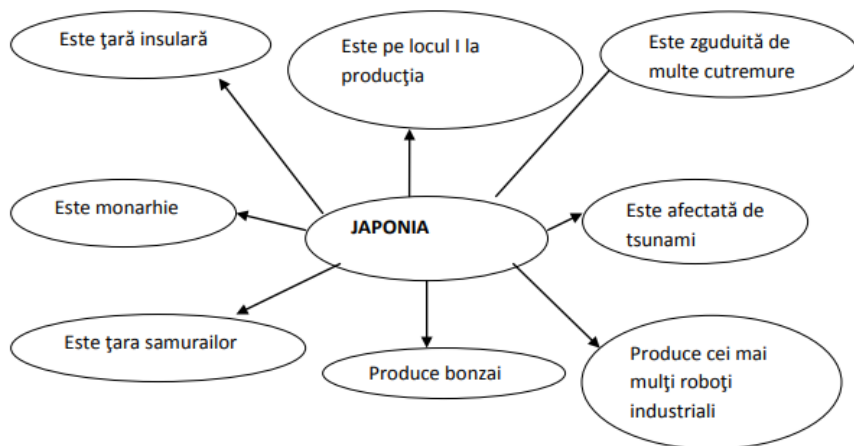

Fig. 1. Caracteristica Japoniei [4, p. 7]

• **Tehnica „Copacul ideilor”** presupune muncă în grup, dar poate fi completat individual sau frontal. Această activitate în grup ajută elevii în organizarea și sistematizarea cunoștințelor. Ca exemplu, o sarcină de lucru poate fi realizarea unui „copac al ideilor” pentru „Republica Moldova” (manual clasa a IX-a, Geografia umană a Republicii Moldova (fig. 2).

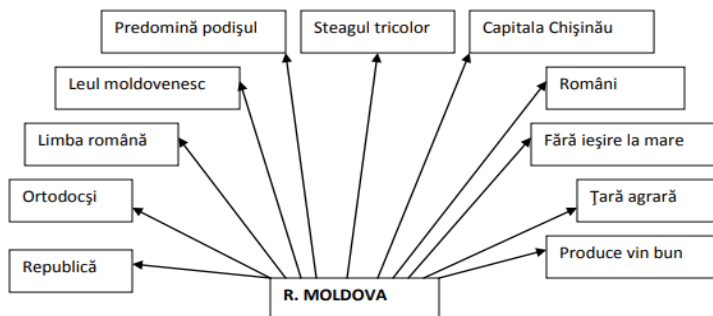

Fig. 2. Republica Moldova [4, p. 8]

• **Diagrama Venn.** Este un organizator cognitiv format din două cercuri parțial suprapuse în care se reprezintă asemănările și deosebirile între două aspecte, procese, evenimente istorice, idei, concepte. În primul cerc se notează elementele specifice primului obiect, în al doilea cerc trăsături/caracteristici ale celui alt obiect, iar la intersecția cercurilor, elementele comune.

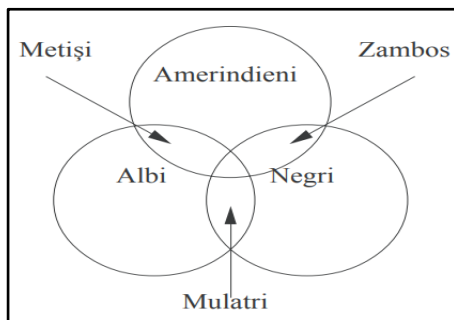

Fig. 3. Specificarea metisajului populației din America rezultat între albi, negri și amerindieni [2, p. 63]

Exemplu, citiți textul din manual și elaborați o diagramă Venn în care specificați metisajul populației din America rezultat între albi, negri și amerindieni (manual clasa a XI-a, Geografia umană a lumii) (fig. 3).

Concluzii

1. Metodele didactice au caracter polifuncțional, îndeplinind mai multe funcții: funcția cognitivă, funcția instrumentală (operațională), funcția normativă, funcția motivațională, funcția formativ-educativă.
2. Metodele interactive pun accent pe învățarea prin cooperare, aflându-se în antiteză cu metodele tradiționale de învățare, iar principalul avantaj al metodelor interactive îl reprezintă implicarea elevilor în actul didactic și formarea capacității acestora de a emite opinii și aprecieri asupra fenomenelor studiate.

3. Învățământul modern la geografie presupune o nouă abordare a educației, prin promovarea metodelor didactice interactive care să solicite mecanismele gândirii, ale inteligenței, ale imaginației și creativității.
4. La lecțiile de geografie din tehnicile și metodele interactive se utilizează cel mai frecvent metoda pălăriilor gânditoare, jocul didactic, tabelul incomplet, analiza SWOT, graffitti, copacul ideilor și diagrama Venn.
5. De perspectivă în interactivitatea orelor de geografie le revine implementării metodelor bazate pe explorarea informațiilor cartografice, în special a aplicării Sistemului Informațional Geografic (SIG).

Bibliografie:

1. DULAMĂ, Maria-Eliza. Dezvoltarea Gândirii Critice prin analiza SWOT. In: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*. 2004, nr. 3(25), pp. 62-67. ISSN 1810-6455.
2. DULAMĂ, Maria-Eliza. Educația pentru toleranță la lecțiile de geografie. In: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*. 2004, nr. 4(26), pp. 58-63. ISSN 1810-6455.
3. MOTRUC, Ala; PUȚUNȚICĂ, Anolie. Tehnici interactive de învățare utilizate în cadrul lecțiilor de geografie. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Științe ale naturii*. Vol. 2, 10-11 martie 2018, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2018, pp. 204-206. ISBN 978-9975-76-230-4.
4. PAȘCANU, Mihaela Elena. *Metode activ-participative și modele de proiecte didactice utile în predarea geografiei*. [online] [accesat pe 10 martie 2023]. Disponibil: <https://www.concursurilecomper.ro/rip/2016/februarie2016/19-PascanuMihaelaMetode%20activ-participative%20in%20predarea%20geografiei.pdf>
5. TOMESCU, Cristina. Metode interactive utilizate în învățământul primar. In: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe ale Educației*, Nr. 2/2010, pp. 53-60. ISSN 2344-3685.
6. VOLONTIR, Nina. *Utilizarea metodei didactice „pălăriile gânditoare” în educația ambientală a elevilor*. [online] [accesat pe 23 martie 2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/108-112_21.pdf.